

CHAIRE INTERUNIVERSITAIRE INTERUNIVERSITAIRE LEERSTOEL

BSI – CITYDEV. BRUSSELS

PROGRAMMA

EDITORIAAL

Welkom op de zesde editie van de **BSI-citydev.brussels Leerstoel!**

We zijn bijzonder blij om na de pandemie die ons de voorbije twee jaar heeft getroffen, de eerste editie te mogen inluiden van een nieuwe driejarige cyclus.

We zijn verheugd dat we voor de editie van 2022 een internationaal erkende autoriteit op het gebied van stedenbouw mogen verwelkomen. Sommigen kennen haar wellicht al van haar publicaties over het onderwerp genderplanning: de Oostenrijkse stedenbouwkundige **Eva Kail**.

Eva Kail is een van de belangrijkste deskundigen op het gebied van **genderplanning** in Europa. Ze werkt bij het « Competence Centre Overall Urban Planning, Smart City Strategy, Participation, Gender Planning » van de stad Wenen. Als planner van de uitvoerende groep voor bouw en technologie heeft zij een zestigtal proefprojecten gecoördineerd op het gebied van huisvesting, mobiliteit, openbare ruimte, stadsontwikkeling en sociale infrastructuur.

Haar werk op het gebied van stads- en genderplanning sluit goed aan bij de huidige maatschappelijke uitdagingen om een beter evenwicht na te streven en zich meer te richten op de behoeften van kwetsbare groepen, door te focussen op het concept "**gender plus**". Het systematisch rekening houden met verschillende gebruikersgroepen en het evalueren en meten van de effecten op deze groepen is een van de sterke punten van dit concept.

© yellowbrusels

Genderbewuste planning maakt het mogelijk om beter rekening te houden met de dagelijkse behoeften van verschillende sociale groepen, door bewust te zijn van en rekening te houden met hun diversiteit. Dit helpt om de "blinde vlekken" van planologen te verkleinen, om nog niet eerder onderkende behoeften en problemen op te sporen en om hierop te reageren met passende ruimtelijke oplossingen.

Ook dit jaar wil onze leerstoel de actoren en toekomstige denkers over **stedelijke ontwikkeling in Brussel** samenbrengen. Het programma van de leerstoel zal bestaan uit een inaugurale lezing in de Universitaire Stichting en vier online cursussen. Twee workshops zullen de cyclus afronden waarbij de tijdens de cursussen ontwikkelde inhoud zal toegepast worden op Brussel.

We willen Eva Kail oprecht bedanken voor de tijd en moeite die zij heeft gespendeerd aan de realisatie van de BSI-citydev.brussels leerstoel. Wij danken ook de leden van het wetenschappelijk comité, dat voor deze nieuwe cyclus werd vernieuwd en nu is samengesteld uit academici die verbonden zijn aan de vijf universiteiten die lid zijn van het BSI (ULB, VUB, USL-B, KU Leuven, UCLouvain). Wij danken ook de teams van BSI en citydev.brussels, die de interne organisatie van de leerstoel op zich hebben genomen. Tenslotte bedanken we de deelnemers aan de les en de cursussen voor de belangstelling die ze tonen voor de thema's die we met deze leerstoel willen exploreren.

Benjamin Cadranel

(Algemeen directeur citydev.brussels)

Dirk Jacobs

(Voorzitter BSI)

DE LEERSTOELHOUDER

EVA KAIL

Eva Kail is een van de leidende deskundigen wat betreft Gender Planning in Europa. Ze werkt bij het '**Competence Centre Overall Urban Planning, Smart City Strategy, Participation, Gender Planning**' van de Stad Wenen. Als stedenbouwkundige binnen de **Executive Group for Construction and Technology** coördineerde ze ongeveer zestig pilootprojecten met betrekking tot huisvesting, mobiliteit, publieke ruimte, stadsontwikkeling en sociale infrastructuur.

De focus van haar werk ligt op het ondersteunen van een maatschappelijk gevoelige, doelgroep georiënteerde planningscultuur voor de veelvuldige stedelijke planningsprocessen van een snel groeiende stad.

© Jana Wabzig

Ze was co-redacteur van de Weense **Manual for Gender Mainstreaming in Urban Planning and Urban Development** (2013), die voornamelijk gebaseerd is op de tools en criteria die over de jaren heen in Wenen ontwikkeld werden. Daarnaast gaf ze ook gendervormingen voor multilaterale ontwikkelingsbanken. Ze was eveneens peer reviewer voor het **Handbook for Gender-Inclusive Urban Planning and Design** gepubliceerd door de World Bank Group in 2020 en maakte deel uit van het kernteam achter de publicatie "**Fair Shared City: Guidelines for Socially Inclusive and Gender-Responsive Residential Development**" (Asian Development Bank, 2022).

INAUGURELE LES

GENDER PLANNING IN STADSONTWIKKELING. VISIES, RESULTATEN, UITDAGINGEN.

Samenvatting van de inaugurele les

De inaugurele les zal het concept, de geschiedenis en het kader beschrijven van Gender Planning als een effectieve methode voor kwaliteitsbeoordeling. De vraag hoe een stedelijk weefsel te creëren op een holistische, gender responsieve en inclusieve manier zal voornamelijk beantwoord worden met praktijkvoorbeelden uit Wenen maar ook met referenties naar internationale voorbeelden.

Datum en plaats

Dinsdag 29 maart 2022
Universitaire Stichting, Egmontstraat 11,
1000 Brussel

Programma

- 14u30** Onthaal
- 15u00** Inleide toespraak door citydev.brussels en door het Brussels Studies Institute
- 15u30** Inaugurele lezing door Eva Kail
- 16u30** Vraag en Antwoord
- 17u00** Drink

PROGRAMMA

De academische leerstoel BSI-citydev.brussels is een lessenreeks (voor ambtenaren, deskundigen en belanghebbenden), die wetenschappelijke reflectie over onderwerpen als duurzame stedenbouw en architectuur wil vasthouden en versterken.

De academische leerstoel BSI-citydev.brussels omvat een publieke toegankelijke inaugurele les en 4 gratis lessen, open voor allen, evenals twee professionele workshops op uitrodding.

Les 1: "Gender responsieve wijken"

Dinsdag 19 april 2022

Van 19u00 tot 20u30.

Les 2: "Gender responsieve blokken en gebouwen"

Woensdag 20 april 2022

Van 19u00 tot 20u30.

Les 3: "Gender responsieve publieke ruimten – parken, speelpleinen en pleinen"

Dinsdag 26 april 2022

Van 19u00 tot 20u30

Les 4: "Gender responsieve mobiliteit en aanpassingen in het kader van klimaatsverandering"

Donderdag 28 april 2022

Van 19u00 tot 20u30

Plaats

De lessen zullen online worden gegeven.

Ga naar **www.bsi.brussels** om u in te schrijven en de cursuslinks te ontvangen.

INAUGURELE LES

GENDER PLANNING IN STADSONTWIKKELING. VISIES, RESULTATEN, UITDAGINGEN.

Gender planning is een holistische, doelgroep georiënteerde aanpak en een strategie voor kwaliteitsbeoordeling van planningsbeslissingen. Haar doel is onevenwicht te verkleinen en meer te focussen op de noden van kwetsbare groepen. Naast een onderscheid op basis van biologische sekse omhelst het Gender Plus concept eveneens de verscheidenheid aan sociale rollen zoals zorggevers en -krijgers, maar ook aan levensfasen, leeftijdsgroepen, culturele patronen en sociale achtergronden. Al deze groepen en hun dagelijkse levens verschillen op vlak van de hoeveelheid betaalde en onbetaalde arbeid, hun inkomen, hun vrijetijdsbesteding en mobiliteitspatronen en condities, hun angst voor misdaad en de waarschijnlijkheid waarmee ze het slachtoffer worden van geweld en seksueel geweld.

Het zogenoemde Gender Plus-concept in planningsprocessen houdt rekening met de noden van zij die vaak over het hoofd worden gezien. Het systematisch in overweging nemen van en de beoordeling en meting van de impact op specifieke gebruikersgroepen in de verschillende fases van het planningsproces is een van de sterktes van het concept. Het belangrijkste doel is tegemoet te komen aan de huidige vragen naar ruimte en op die manier komen tot een meer flexibele, aanpasbare, veiligere en fair verdeelde ruimte. Gender sensitieve planning helpt planologen om meer rekening te houden met de alledaagse no-

© Luiza Puiu, provided by 3420 AG

den van verschillende groepen en om bewust te zijn van de diversiteit van de verschillende doelgroepen. Het helpt planologen eveneens om hun blinde vlekken te verkleinen en om noden en problemen te zien die vroeger niet gezien werden, hetgeen hen in staat stelt om te reageren met adequate ruimtelijke oplossingen. Gender sensitieve planning ondersteunt een holistisch multidisciplinair planningsproces, alsook methodologische innovatie.

De inaugurele lezing zal het concept, de geschiedenis en het kader beschrijven van Gender Planning als een effectieve methode voor kwaliteitsbeoordeling. De vraag hoe een stedelijk weefsel te creëren op een holistische, gender responsieve en inclusieve manier zal voornamelijk beantwoord worden met praktijkvoorbeelden uit Wenen maar ook met referenties naar internationale voorbeelden.

© Lurza Pulu, Lake City Aspern, Neighbourhood square, provided by 3420 AG

LES 1: GENDER RESPONSIEVE WIJKEN

De planningsfase van stedelijk design en stadsontwikkeling beïnvloedt op een beslissende manier het kwaliteitspotentieel voor de daaropvolgende planningsfasen. Groene structuren moeten worden gezien als de ruggengraat van stadsontwikkeling. Hun kwantiteit, maar ook hun locatie, vorm en ruimtelijke inbedding in gebouwde structuren beïnvloeden in hoge mate hun aantrekkelijkheid en bruikbaarheid voor verschillende groepen mensen. Deze eerste overwegingen zijn cruciaal: het is onmogelijk om structurele gebreken te compenseren met goed design in een latere fase. Zo zijn ook de voorgestelde bouwstructuren van het stedelijke design zoals de oriëntatie, de diepte van vleugels of de ventilatie van blokken relevante voorwaarden voor de kwaliteit van appartementen en kantoren.

Om tegemoet te komen aan de complexe structuur van alledaagse leefpatronen en zorgtaken is de ruimtelijke nabijheid van verschillende functies van groot belang. Het concept van een stad van korte afstanden of 15-minuten stad vergt gemengde structuren, een voldoende aanbod van sociale en groene infrastructuur en een aangepaste mobiliteit met inbegrip van veilige wegen en wachtzones voor voetgangers, fietsers en gebruikers van openbaar vervoer.

In deze les komen een aantal voorbeelden en ervaringen uit Wenen aan bod zoals Lake City Aspern, een van de meest ambitieuze Europese ontwikkelingsgebieden of het urban design concept van Frauen Werk Stadt I, hetgeen nog steeds Europa's grootste buurt is die ontworpen werd door vrouwelijke architecten op basis van gendercriteria. Verder worden in deze les ook tools, procedures en aanbevelingen, gebaseerd op de inspanningen die geleverd werden voor kwaliteitscontrole in stedelijke ontwikkelingsgebieden in Wenen, toegelicht.

LES 2: GENDER RESPONSIEVE BLOKKEN EN GEBOUWEN

Door middel van een analyse van de drie meest bekende stedelijke ontwikkelingsgebieden in Wenen werden in een discussie van stakeholders de beste blokstructuren geïdentificeerd met het oog op de bruikbaarheid en aantrekkelijkheid van open ruimtes. In deze tweede les wordt ingegaan op hun ontwerpeigenschappen en hun stedelijke parameters. Modelblokken tonen de impact van verschillende gunstige parameters.

De les gaat zowel in op de traditionele gerichtheid op de noden van een kerngezin met inbegrip van het zorgtaken perspectief, als op andere vormen van gezinsstructuren en types huisvesting en gemengde structuren, zoals alleenstaande-ouder-gezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, gedeelde appartementen, co-housing en co-working spaces en studio-appartementen.

In tegenstelling tot de lay-out van appartementen, wordt de kwaliteit van inkomhallen, trappen en secundaire kamers vaak stiefmoederlijk behandeld, maar bleek dit een hoofdprobleem te zijn vanuit een Gender Plus perspectief. Ook de gender responsieve kwaliteitscriteria voor gesubsidieerde huisvesting in Wenen en het Zwitsers huisvestingsevaluatiesysteem, en de inspanningen die in Wenen werden geleverd om verschillende vormen van kwaliteitsbeoordeling (alook hun relevantie met betrekking tot gender) ingang te doen vinden, zullen worden besproken.

De voorbeelden uit Wenen van de lay-out van appartementen in het kader van Frauen Werk Stadt I en II, de cohousing projecten van ro*sa en "wohnprojekt Wien" en het Zurich's cohousing voorbeeld "Kalksbreite" tonen verschillende aspecten van kwaliteit. Pilotprojecten voor gender sensitieve sociale infrastructuur zoals campusscholen en een competitie voor een lokaal onderwijscentrum zijn voorbeelden van ontwerp die zich bewust zijn van de verschillende Gender Plus noden.

© Wolfgang Gerlich, Bruno-Kreisky Park, facilities supporting appropriation of space, provided by City of Vienna

LES 3: GENDER RESPONSIEVE PUBLIEKE RUIMTEN – PARKEN, SPEELPLEINEN EN PLEINEN

Publieke ruimten creëren het sociaal kapitaal van nieuwe buurten. Om die reden is het essentieel om een equivalent en kwalitatief aanbod te hebben voor verschillende groepen, bovenal voor lokaal gerichte groepen zoals kinderen, ouderen en de mensen die zorg voor hen dragen.

Een analyse in Wenen toonde aan dat het ontwerp van speeltuinen en sportfaciliteiten veel vaker rekening hield met de belangen van jongens dan van meisjes. De meest succesvolle Weense voorbeelden van mainstream gender sensitief park- en speeltuinontwerp wijzen uit dat dit relatief gemakkelijk kan veranderd worden. Bovendien dient het ontwerp van pleinen en voetgangerszones de verschillende gebruikersgroepen en hun noden en belangen in overweging te nemen. Wat dit betreft zijn participatie- en co-creatieprocessen beloftevolle tools om – wat men noemt – fair-shared (eerlijk gedeelde) ruimten te creëren.

Wenen heeft zes modelprojecten gerealiseerd wat betreft gender sensitief park ontwerp. Aan vier van deze projecten namen meisjes actief deel. In deze les worden de belangrijkste resultaten hiervan en de gender sensitieve ontwerpwedstrijden voor nieuwe parken in stedelijke ontwikkelingsgebieden voorgesteld. Aan de hand van twee voetgangerszones en winkelstraten wordt het gender sensitieve participatieproces dat de heraanleg van een van de belangrijkste pleinen begeleidde, uitgelegd, alsook de waarde van sociaalruimtelijke analyse en gender sensitieve organisatie van ontwerpwedstrijden. De les zal ook de richtlijnen en analysetools van “Col.lectiu punt 6” uit Barcelona toelichten.

© Luza Pulu, Lake City Aspern neighbourhood street, provided by 3420 AG

LES 4: GENDER RESPONSIEVE MOBILITEIT EN AANPASSINGEN IN HET KADER VAN KLIMAATSV ERANDERING

Het mobiliteitssysteem is een van de belangrijkste elementen van het stedelijk weefsel en hierin is de gender dimensie bijzonder relevant. Onderzoek toont aan dat in de meeste Europese steden meer mannen dan vrouwen de auto en de fiets gebruiken, terwijl stappen en het gebruik van openbaar vervoer meer een zaak van vrouwen is. Veiligheidsissues en angst voor seksueel geweld kan de mobiliteit van vrouwen, meisjes en andere groepen inperken. De mobiliteitscondities van kwetsbare groepen vragen daarom bijzondere aandacht.

De klimaatcrisis en de noodzakelijke aanpassingen aan de klimaatverandering maken van de organisatie van mobiliteit een van de grootste uitdagingen. Met name hoe autogebruik kan worden teruggedrongen en hoe parkingfaciliteiten worden georganiseerd, zijn belangrijke vraagstukken in het streven naar een maatschappelijk duurzame en klimaatvriendelijke transitie van steden.

Hoe de kwaliteit van het vertoeven in onze straten en hun microklimaat te verbeteren, wordt geïllustreerd aan de hand van voorbeelden uit Wenen. Het gender mainstreaming piloot-district Mariahilf toont het potentieel van kleine consequente maatregelen om de kwaliteit voor voetgangers op vlak van comfort en veiligheid te verbeteren. De aanvaarding van een transitie in onze mobiliteitspatronen hangt eveneens af van de parkeersituatie en het mobiliteitsaanbod bij nieuwe huisvestings- en kantoorstructuren.

WORKSHOP 1

VIER CITYDEV PROJECTEN BEKEKEN VANUIT EEN GENDERPERSPECTIEF

De eerste workshop zal vier citydev-projecten, die zich in verschillende ontwikkelingsstadia bevinden, analyseren vanuit een genderperspectief. De bestudeerde projecten zijn de volgende: Tivoli-Greencity, Citygate II, Novacity I en II en Lyoncity. De doelstelling is om, in subgroepen per project, deze vier projecten te analyseren vanuit een genderperspectief door er de 'Gender Plus' kwaliteitscriteria op toe te passen. Volgens zal geprobeerd worden te definiëren hoe toekomstige projecten aangevat of verbeterd kunnen worden vanuit een genderperspectief.

De workshop zal een halve dag in beslag nemen en zal volgende structuur hebben:

- **Korte presentatie van de vier citydev projecten**
- **Inleidende uiteenzetting door Eva Kail: kwaliteitscriteria**
- **Werkgroepen (vier groepen die elk een van de projecten analyseren) voor het analyseren van de projecten en het voors tellen van verbeterpunten**
- **Voorstelling van de resultaten door de vier groepen**
- **Afsluitende discussie**

Praktische informatie

Datum: 4/5, namiddag

Locatie: nog te bepalen

Op inschrijving

WORKSHOP 2

DE NIEUWE GEWESTELIJKE STEDEN- BOUWKUNDIGE VERORDENING (GSV) 'GOOD LIVING' EN DE GENDERDIMENSIE

De tweede workshop zal zich baseren op de ontwerptekst voor de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV), 'Good Living' die op dit moment wordt vernieuwd. In deze toekomstige tekst met drie hoofdstukken zal de inrichting van de openbare ruimte een centrale plaats innemen en zelfs het voorwerp uitmaken van een van haar titels, met name "Titel II – open ruimten". De workshop zal de aan de gang zijnde reflecties over open ruimten benaderen vanuit het genderperspectief.

De workshop zal starten met een presentatie door Oana Bogdan (voorzitter van de expertencommissie) van de elementen van reflectie die aan bod kwamen binnen de expertencommissie bij het opstellen van de verschillende aanbevelingen. Deze uiteenzetting zal gevolgd worden door een reactie van Eva Kail, geïnspireerd door haar ervaringen in Wenen, over de manier waarop de dimensie gender kan geïntegreerd worden in een verordeningstekst, en met name de GSV. Vervolgens zullen verschillende experts en het publiek uitgenodigd worden om hierover in debat te gaan.

Oana Bogdan is architect en stichtend lid van architectenbureau Bogdan & Van Broeck, gastprofessor aan de KU Leuven, lid van A+ Architecture en van de Internationale Unie van Architecten, was juryvoorzitster of -lid van architectuurwedstrijden (Rotterdam, België) en lid van verschillende comités / openbare commissies in Vlaanderen (architectuur en design, KCML, UNESCO-expert Brugge).

:

Praktische informatie

Datum: 5/5, voormiddag

Locatie: nog te bepalen

Op inschrijving

Het Brussels Studies Institute (BSI) is in 2012 ontstaan uit de wens van academici om samen te werken om de complexiteit van de Brusselse realiteit beter te begrijpen en bekend te maken aan onderzoekers, maar ook aan actoren in het veld en het grote publiek.

Om dat mogelijk te maken ondersteunt en lanceert het BSI wetenschappelijk onderzoek over Brussel aan de hand van een geïntegreerde, meertalige en multidisciplinaire aanpak. Voor haar allesbehalve vanzelfsprekende activiteiten mobiliseert het BSI stevast teams van onderzoekers met verschillende profielen (van verschillende universiteiten, disciplines, taalgroepen) om een stedelijke/metropolitane maatschappelijke uitdaging of probleem vanuit verschillende invalshoeken (maar met een gemeenschappelijk referentiekader) te analyseren.

Deze multiperspectieve benadering verrijkt niet alleen de geproduceerde kennis, maar maakt het ook mogelijk om de verspreiding van de resultaten te verbeteren (door het mobiliseren van verschillende netwerken).

Onderzoek

Het BSI produceert geïntegreerde kennis over Brussel. Het brengt multi-institutionele en multidisciplinaire onderzoeksgroepen samen om een antwoord te geven op de vele vragen die de maatschappelijke uitdagingen van het stadsgewest oproepen.

Leerstoelen en evenementen

Het BSI organiseert openbare evenementen. Het organiseert een reeks evenementen rond thema's die relevant zijn voor de academische wereld, de politieke agenda en het maatschappelijk debat.

Disseminatie en documentatie

Het BSI ontwikkelt naslagwerken over Brussel met als doel zoveel mogelijk mensen in staat te stellen om op een eenvoudige en betrouwbaar manier informatie te verkrijgen over voorondertellingen en reële feiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. .

citydev.brussels is een instelling van openbaar nut die instaat voor de stedenbouwkundige ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Met vastgoedprojecten vervult deze Brusselse instelling drie opdrachten:

Bij haar oprichting in 1974 kreeg citydev.brussels de opdracht om bedrijven naar het Brussels gewest te halen en ze daar te houden. Dat moet de economische ontwikkeling van het gewest bevorderen en jobs voor Brusselaars creëren. Concreet biedt citydev.brussels **kwaliteitsvol bedrijfstvastgoed aan tegen interessante voorwaarden**. In haar portefeuille zitten gebouwen van alle maten: zo kunnen bedrijven er terecht in hun verschillende ontwikkelingsfasen.

Sinds 1988 heeft citydev.brussels nog een andere opdracht: particulieren ertoe aansporen om in het Brussels gewest te komen wonen. Daarvoor bouwt ze, in samenwerking met de privésector, geconventioneerde woningen. Dat zijn **nieuwbouwoopwoningen voor mensen met een middeninkomen**. Dankzij de 30% subsidies van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan de instelling haar woningen tegen een lagere prijs verkopen.

Tot slot ontwikkelt citydev.brussels sinds de jaren 2000 ook gemengde projecten. Die **complexe, ambitieuze projecten** combineren diverse soorten woningen, bedrijfsruimten, basisinfrastructuur (wegen, rioleering, ...), handelszaken, openbare ruimten, collectieve voorzieningen en alles wat het weefsel van een stad of wijk kan herstellen of er opnieuw dynamiek kan brengen.

Dankzij haar goede milieubeheer draagt citydev.brussels al sinds 2001 het label **Ecodynamische Onderneming**. Sinds 2007 voldoen alle nieuwe projecten van citydev.brussels aan de lage-energienorm, en sinds 2009 aan de passief- of zelfs nulenergienorm.

Kerncijfers:

www.citydev.brussels/nl/kerncijfers

